

*‘Meer nog dan goud
heeft lood de wereld veranderd.
En meer nog dan het lood in een geweer
het lood in een letterkast.’*

Georg Christoph Lichtenberg

PARELNACHT

IJsmaan 1, eerste maand van het nieuwe jaar

Het citaat op pagina 28 komt uit het eerste hoofdstuk van Carlo Collodi's *Le avventure di Pinocchio*, dat in 1881 uitkwam bij uitgeverij Libreria Editrice Felice Paggi.

Het vertaalde fragment is gebaseerd op de Nederlandse vertaling van Leontine Bijman en Annegret Böttner (1988).

Klokslag middernacht reed een krakkemikkige koets over de stadsgrens van Flohall. Dikke mistflarden vlogen erachteraan als verlegen spoken. Hoog in de hemel glinsterde de maan als een zilveren munt. Op de bok van de koets zat een chagrijnige man en achterin zat de reden voor zijn slechte humeur: een meisje.

De koude wind rukte aan Sepia's pikzwarte haren en ze trok haar gescheurde reismantel steviger om haar schouders. De kou trotserend zette ze haar tanden op elkaar en begroef haar

vingertoppen in de stoffen tas, waar alles in zat wat ze op de wereld bezat: een extra trui, een paar dikke wollen sokken en een brief.

De brief, die precies vier weken geleden in het weeshuis was aangekomen, in een zwarte envelop van stevig, glad papier met een zilverkleurig lakzegel. Op het zegel stond een wapen met in het midden een boek, daarboven een zwierige Z en eronder een vlam. Op de achterkant stond alleen haar naam: *Sepia*. De brief was door een postbode bezorgd aan het weeshuis in de Grijze Stad.

Dat alleen al was behoorlijk vreemd. Er was dus iemand buiten het weeshuis die wist dat ze bestond en dat ze Sepia heette. Tenminste, zolang ze zich kon herinneren, werd ze zo genoemd. De tekst die op het zware, handgeschepte papier gedrukt was, kon ze intussen in haar slaap opzeggen, zo vaak had ze de brief gelezen. Toch begreep ze niet wat erin stond.

Sepia haalde de ernstig gekreukelde brief tevoorschijn en vouwde het papier met stijve vingers open. De zwartblauwe woorden glommen haar tegemoet, zo duidelijk gedrukt als de inscriptie op een grafsteen:

Flohall, Donkere Maan 1

Voor Sepia

Als je deze brief leest, betekent dat dat je bijna twaalf bent en dat je het Grijze Huis mag verlaten.

Daarom wil ik je uitnodigen om bij mij het edele en eervolle ambacht van de boekdrukkunst te leren. Drukkerij Zilverzinnen verheugt zich erop jou als nieuwe leerling te verwelkomen. Zonder valse bescheidenheid kan ik je meedelen dat een plek in mijn werkplaats als een groot privilege wordt beschouwd. Ik zou je een veel te lange lijst met redenen kunnen geven waarom je op deze uitnodiging in moet gaan.

Maar ik noem er hier maar één:

Flohall verwacht je!

Hoogachtend,

Aelius Atramento

Drukkerij Zilverzinnen

Sepia keek naar de brief. Al een maand suisden telkens dezelfde vragen door haar hoofd. Hoe kon het dat die Aelius Atramento wist hoe oud ze was? Sepia kon zich haar eigen leven zelf amper herinneren. Voor haar bestond er niets vóór het Grijze Huis, geen familie en ook geen verjaardag. Zoals bij alle kinderen van wie de geboortedag onbekend is, werd haar verjaardag de eerste dag van het jaar. En waarom had die meester Zilverzinnen uitgerekend haar uitgenodigd om bij hem in de leer te gaan? Sepia was ongeveer even handig als een olifant in een porseleinkast. In het weeshuis had ze de bijnaam Inktvis gekregen omdat ze altijd inktvlekken op haar vingers had, hoe vaak ze haar handen ook waste. De ziekelijke kringen onder haar ogen en haar spookachtig doorschijnende huid hielpen ook niet mee. Als Sepia iets snel had begrepen, was het dat ze zich maar beter zo onopvallend mogelijk kon gedragen. Zodat ze bijna onzichtbaar was.

De grootste vraag waarmee ze zat, was maar één woord.

‘Flohall?’ fluisterde Sepia.

De beroemde stad waar inkt en boeken naar men zei meer waard waren dan goud. En juist daar zou ze in een drukkerij gaan werken?

Steeds verder reed de koets door meanderende straatjes de stad binnen. De haven lag allang achter hen en smalle vak-

werkhuisjes regen zich aaneen als boeken in een kast. Puntige daken drukten stevig op ieder huis. Sepia had nog nooit zo veel winkels, ateliers en kantoren bij elkaar gezien. Het rook naar haardvuur en sneeuw. In het vale licht van lantaarnpalen flakkerden houten vensterluiken, en ijzeren uithangborden met krulletters piepten zachtjes in de snijdende wind. Overal hingen donkerblauwe gordijnen en andere repen stof. Ze ving de windvlaggen op daken en aan masten op en fladderden voor deuren als flarden van de nachthemel.

‘Waarom hangen al die vlaggen en doeken er?’ zei Sepia, meer tegen zichzelf dan tegen de slechtgehumeurde koetsier.

Die zweeg al een hele eeuw, of zo voelde het, maar toen gaf hij toch antwoord: ‘Het is Parelnacht, klapperkind. De eerste nacht van het nieuwe jaar. Mensen hangen lappen voor hun ramen en deuren, zodat de geesten buiten blijven. Als het klopt wat die mensen hier geloven, brengt het ongeluk als je buiten bent op Parelnacht. Omdat de poorten tussen de werelden openstaan.’

Sepia kreeg de rillingen van wat hij zei en dat lag echt niet alleen aan die gemene belediging. Klapperkind was een scheldwoord voor weeskinderen. Het duidde erop dat je de tanden van weeskinderen kon horen klapperen van de kou. Wat trouwens onzin was. Het Grijze Huis was heus geen paleis, alles

was er te klein en te krap, maar te koud had Sepia het er nooit gehad.

‘Wat voor geesten?’ vroeg ze.

‘Je bent te nieuwsgierig, klapperkind!’ snauwde de koetsier geagiteerd. Maar toen vervolgde hij zijn verhaal alsnog. Misschien had hij er na drie dagen zwijgen eindelijk genoeg van. ‘Bijgeloof, als je het mij vraagt. De mensen hier zijn allemaal krankjorum, met hun inkt en hun boeken. Ze geloven dat er spoken in de stad wonen. In de grachten en muren. En als het jaar op z’n end loopt, gaan ze zogenaamd aan de wandel, die inktgeesten. Daarom steekt iedereen kaarsen aan en durft niemand naar buiten. Behalve ik, mij krijgen ze niet met hun sprookjes. Daar heb ik dit voor!’ Hij trok onder zijn trui een ketting vandaan, die hij omhooghield. Er hing een hazenpootje aan. Sepia’s gezicht vertrok. De koetsier stopte zijn talisman weer weg en wierp Sepia een onvriendelijke blik toe. ‘Snap niet dat de baas net jou wil,’ mompelde hij tegen zichzelf. ‘Tja, hij komt er vanzelf wel achter dat ie een fout gemaakt heb.’

Sepia zweeg. Ze wilde het liever niet toegeven, maar ze was bang dat hij gelijk had. Bij die gedachte voelde haar hoofd ineens heel zwaar.

Opeens snoof de koetsier en het paard hield halt. Ze waren de stadsgrens al zo lang geleden gepasseerd dat Sepia haar

richtingsgevoel kwijt was. Toen ontdekte ze een straatnaambordje waar in sierlijk schrift *Loodsteeg* op stond. Ze fronste. Dat klonk nou niet per se aantrekkelijk. De wagen wankelde toen de koetsier eraf sprong. Hij strekte zich uit, Sepia hoorde zijn botten kraken. ‘Zeg, ga je daarboven wortel schieten of zo? Kom naar beneden, we zijn er!’ momperde hij.

Stijf klom Sepia van de koets, haar tas stevig tegen zich aan gedrukt. Ze wierp een vluchtige blik op haar vingers. Ze zaten alweer onder de vlekken. Sepia verstopte ze in haar tas.

Langzaam liep ze achter de koetsier aan, die zwijgend de straat overstak en op een mooi huis afstapte. Sepia legde haar hoofd in haar nek en telde drie verdiepingen. De houten vensterluiken waren allemaal gesloten. In het zwakke licht van een straatlantaarn glansde in de witte muur een pikzwarte houten deur. Voor de drempel lag een zwarte, vlakke, marmeren steen en boven de deur bungelde een uithangbord, waarop in eenvoudige letters stond:

DRUKKERIJ ZILVERZINNEN

*Boekdrukkunst voor al uw gelegenheden,
aankondigingen en geheimen*

Eigenaar: Aelius Atramento

Onder het bord hing het wapen dat Sepia de afgelopen maand zo vaak had bewonderd: de zilveren Z boven een boek met daaronder die laaiende vlam, alles op een inktzwarte achtergrond.

Nu kreeg Sepia het pas echt benauwd. Deze plek was te bijzonder. Ze hoorde hier niet.

De kribbige koetsier snoof en klopte vaker dan nodig op de deur. ‘Op Parelnacht nog wel ...’ bromde hij en hij wierp Sepia een boze blik toe, alsof zij er iets aan kon doen welke dag het was.

Sepia staarde naar haar blauw getinte vingertoppen. Het bleef stil en even bestond de nacht uit niets anders dan het zachte gefluister van de wind. Net toen Sepia zich begon af te vragen of ze hier ’s ochtends nog zouden staan, klonken er van binnen eindelijk voetstappen. Er rammelde een sleutel in het slot, een grendel werd opzij geschoven en toen ging de deur zachtjes piepend open.

Onmiddellijk kwam er een geur op Sepia af die zo sterk was dat ze instinctief naar achteren stapte. Het rook als de krant en de bitterkoekjes die ze in het weeshuis soms kregen, warm en troostrijk. Ze rook ook nog iets anders, een geur die in haar neus prikte, van alcohol en medicijnen. De geur van de metalen punt van haar vulpen. Al die geuren wervelden door

de lucht als een stormwind. Het was de geur van inkt.

‘Hé, sta je nou weer te dromen?!’ De ruwe koetsier gaf haar een duw tegen haar schouder.

‘Wat?’ Sepia’s stem weerklonk hard in haar oren.

‘Met twee woorden spreken, kind! Denk aan je manieren!’ De koetsier spuugde op de grond.

Moet jij nodig zeggen, dacht Sepia terwijl ze de aandrang om met haar ogen te rollen onderdrukte.

‘Het is al goed,’ hoorde ze een rustige, vriendelijke stem aan de andere kant van de drempel zeggen. ‘Het was vast een lange rit. En jij moet Sepia zijn.’

Nu pas keek Sepia de man in de deuropening aan. Hij had warrige grijze krullen en een getrimde baard die zijn hoekige, licht gebruinde gezicht inlijstte. Zijn lichaam zou ten minste twee keer in dat van de koetsier hebben gepast. Ze had niet durven zeggen hoe oud hij was. Jong was hij niet, maar ook zeker niet bejaard. Op zijn neus, die een beetje scheef was, zat een klein rond brilletje, van waarachter hij haar met lichte, vriendelijke ogen geïnteresseerd aankeek. Hoewel het midden in de nacht was, had hij een net overhemd met opgestroopte mouwen aan, een elegante broek en een lang schort. Alles was inktzwart.

De koetsier grinnikte en zette zijn handen in zijn zij. ‘Ze

noemden d'r in het weeshuis allemaal Inktvis, baas. Omdat ze ooit gewoon is opgedoken, zonder uitleg of niks, alsof ze zomaar aan land gespoeld was!' Hij lachte bulderend, alsof hij net de beste grap ter wereld had gemaakt.

De man schraapte zijn keel, waarop de koetsier direct verstomde. 'Inktvissen zijn toevallig mijn lievelingsdieren,' zei hij toen en hij gaf Sepia een samenzweerderige knipoog. Sepia wist niet zeker of hij dat net uit zijn duim had gezogen, maar het gaf haar hoe dan ook het gevoel dat hij aan haar kant stond.

'Aangenaam, Sepia, zeer aangenaam. Mijn naam is Aelius Atramento. Maar iedereen noemt me Zilverzinnen.'

Aelius Atramento, Zilverzinnen, de beroemdste boekdrukker in heel Flohall. De inktmeester over wie de mensen, wanneer hij langsliep, smoesden dat er voor zijn boeken met diamanten werd betaald. Zilverzinnen, van het legendarische drietal dat ook aan de overkant van de Verre Zee en zelfs tot in het Grijs Huis bekendheid genoot. Sepia had gehoord dat de drie meesters boeken maakten waarin de illustraties leefden. Het leer waarin ze gebonden waren, zou zachtjes ademen en de inkt erin geurde.

Sepia voelde hoe ze tegenover Zilverzinnen zelf een beetje kromp vanbinnen. Opnieuw kwam de gedachte: *Wat doe je hier? Je hebt hier niks te zoeken.*

'Nou, kom binnen!' Zilverzinnens stem haalde Sepia abrupt uit haar gepieker. Haar hart bonkte in haar keel. Heel even wist ze niet of het wel zou lukken om over de drempel te stappen. Misschien waren haar benen wel aan de grond vastgegroeid of was ze ter plekke bevroren. En dan zou Zilverzinnen natuurlijk inzien dat het allemaal één grote vergissing was en moest ze met die vreselijke koetsier weer terug naar huis. Alsof hij haar had horen denken, schraapte de koetsier net op dat moment zijn keel.

'Baas,' begon hij zijn waarschuwing in de koude nacht. 'Je hebt geen hond aan dat kind. Je kunt het maar beter snel de goot in jagen, waar het vandaan komt, of beter nog meteen –'

Wat hij daarna zei, hoorde Sepia niet meer, want op dat moment nam ze een besluit. Misschien was het de angst, of misschien ook wel moed, maar waarschijnlijk was het vooral de woede die ze voelde op die verschrikkelijke zogenaamde volwassene, die alles over haar dacht te weten. En dus stapte ze de drempel over en de deur viel met zo'n vaart achter haar in het slot dat ze de tocht in haar nek kon voelen. Plotseling was ze omgeven door schemerlicht en stilte.

Sepia keek om zich heen. Recht voor haar lag een smalle gang, die in het donker verdween, en rechts was een steile trap naar de eerste verdieping. Het licht van Zilverzinnens lamp

scheen op de hoge muren, die met bordeauxrood papier waren behangen. Tot aan het plafond hingen de muren vol met oorkondes en bedankbrieven. Sepia verbaasde zich over alle verschillende talen, de prachtige lakzegels en de krullerige signaturen.

Zilverzinnen kwam naast haar staan. 'Ik weet het, 't is nogal gênant,' zei hij en hij wreef over zijn kin. 'Maar het maakt naar het schijnt een goede indruk om zoiets in je gang op te hangen.' Hij haalde verlegen zijn schouders op.

Sepia raapte voor de tweede keer die avond al haar moed bijeen en vroeg: 'Sorry, maar ... waarom ben ik eigenlijk hier?'

Zilverzinnen keek haar een moment zwijgend aan. Er flakkerde iets op in zijn blik. Toen herpakte hij zich en hij zei, alsof het de meest logische zaak van de wereld was: 'Om de wonderlijke zwarte kunst te leren natuurlijk. Daarmee bedoel ik dus het allerinvloedrijkste en voornaamste ambacht dat ooit uit deze wereld is voortgevloeid. Tenminste, als je het mij vraagt. Bescheiden als ik ben.' Hij draaide zijn handen naar Sepia toe. 'Ik heb het uiteraard over de boekdrukkunst. Het werken met inkt. Wij zijn zwarte kunstenaars, discipelen van de inkt, dienaars van het gedrukte woord en vereerders van verhalen, wetenschap en fantasie.'

Zilverzinnen stopte verrukt met praten. Sepia vond dat hij

nogal vol leek van zichzelf. Maar na alles wat ze had gehoord, wist ze ook dat hij wel gelijk moest hebben. Flohall was dé inktstad, dus was het geen wonder dat ook boekdrukkers werden bewonderd.

Zilverzinnen wees naar de trap. 'Nu zal ik je, als je wilt, je kamer laten zien. De rest kan wel tot morgen wachten. Let maar niet op de rommel ... Het was een lange Parelnacht.'

De steile houten trap kraakte en leek te fluisteren bij iedere stap. Op de eerste verdieping opende Zilverzinnen stilletjes de deur en hij legde glimlachend een vinger aan zijn lippen. In het halfdonker zag Sepia een niet al te grote kamer met vijf bedden, twee tegen de rechtermuur en drie tegen de linker. De bedden waren van elkaar gescheiden door lange gordijnen. Aan het voeteneinde van ieder bed stond een kist en naast ieder hoofdeinde een kleine secretaire van donker hout, met een stoel ervoor. Sepia kon ondanks het beperkte licht zien dat elk bureau anders gedecoreerd was. Eentje lag bedolven onder een berg kranten en boeken, een ander was bedekt met snoeppapiertjes en kleren, en op een derde, keurig opgeruimd bureau stond alleen een inktpot met een ganzenveer. Zacht geadem en gesnurk vulden de kamer. En helemaal achterin stond tegen de muur een leeg bed. Het witte beddengoed zag er heerlijk zacht uit.

Sepia draaide zich naar Zilverzinnen toe, die nog in de deuropening stond. Door het tegenlicht kon ze zijn gezicht niet goed zien.

Hij tikte tegen zijn voorhoofd alsof hij een hoed ophad en maakte een buiging. ‘Welkom in Flohall! En welkom in Drukkerij Zilverzinnen, Sepia. O ja, en gefeliciteerd met je verjaardag!’ zei hij zachtjes voordat hij de deur achter zich dichtdeed.

Sepia bleef nog een tijdje in het donker voor zich uit staren. Die meester Zilverzinnen was haar maar een raadsel. Nog nooit had iemand een buiging voor haar gemaakt en al helemaal geen volwassene. Ze kleedde zich uit, klom in het donzige bed en keek uit het raam. Onder haar lag de stille steeg en vanboven wierp de maan haar licht als een zilveren deken over de zee van geveldaken en torentjes. Precies voor het atelier stond één eenzame straatlantaarn. Sepia liet haar blik er even op rusten. En toen, heel vluchtig, dacht ze dat ze een schaduw in de lucht zag dansen, een beetje alsof iemand in het licht van de lantaarn een bladzijde omsloeg. Maar meteen daarna was de schaduw ook weer verdwenen.

Sepia schudde haar hoofd, liet zich achterover op haar bed vallen en ademde diep in. Ze zoog de geur van bitterkoekjes, medicijnen en papier in zich op – de geur van inkt. Toen pas

besepte ze dat Zilverzinnen haar geen echt antwoord had gegeven. Ze wist nog steeds niet waarom hij juist haar hiernaar toe had gehaald. Maar algauw hoorde ze alleen nog het stille gefluister van het huis en viel ze als een blok in slaap.